

ARIFDJANOV Zokir Toxirovich
O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi
katta o'qituvchi

FORS TILINI O'QITISHDA TEKNOLOGIYANING ROLI: TILNI O'RGANISH DASTURLARI, INTERFAOL ONLAYN O'QUV PLATFORMALARI

РОЛЬ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРЕПОДАВАНИИ ПЕРСИДСКОГО ЯЗЫКА: ПРОГРАММЫ ДЛЯ ИЗУЧЕНИЯ ЯЗЫКА, ИНТЕРАКТИВНЫЕ ОНЛАЙН-ПЛАТФОРМЫ ОБУЧЕНИЯ

THE ROLE OF TECHNOLOGY IN TEACHING PERSIAN: LANGUAGE LEARNING PROGRAMS, INTERACTIVE ONLINE LEARNING PLATFORMS

Annotatsiya: Ushbu maqolada fors tilini o'qitishda zamonaviy texnologiyalar, xususan, tilni o'rganish dasturlari va interfaol onlayn platformalarning ahamiyati tahlil qilinadi. Maqolada texnologik vositalarning til o'rganish jarayonidagi samaradorligi, afzalliklari va cheklovlari muhokama qilinib, ularni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish masalalari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: fors tili, til o'qitish texnologiyalari, onlayn ta'lim platformalari, til o'rganish dasturlari, raqamli ta'lim resurslari.

Аннотация: В данной статье анализируется значение современных технологий, в частности, программ для изучения языка и интерактивных онлайн-платформ, в преподавании персидского языка. В статье обсуждаются эффективность, преимущества и ограничения технологических средств в процессе изучения языка, а также рассматриваются вопросы их интеграции в образовательный процесс.

Ключевые слова: персидский язык, технологии обучения языкам, платформы онлайн-обучения,

приложения для изучения языков, цифровые образовательные ресурсы.

Abstract: This article analyzes the importance of modern technologies in teaching Persian, in particular language learning programs and interactive online platforms. The article discusses the effectiveness, advantages and limitations of technological tools in the process of language learning and considers the issues of their integration into the educational process.

Keywords: Persian language, language teaching technologies, online educational platforms, language learning programs, digital educational resources.

KIRISH

Globallashuv va raqamli texnologiyalar jadal rivojlanayotgan hozirgi davrda chet tillarini o'qitish metodikasi tubdan o'zgarib bormoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi ta'lim tizimiga, jumladan til o'rganish jarayoniga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Fors tilini o'qitishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish zarurati kundan-kunga ortib bormoqda [1:45]. Bugungi kunda fors tili o'qituvchilari va o'rganuvchilari uchun ko'plab texnologik imkoniyatlar mavjud bo'lib, ular til o'rganish samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda.

Zamonaviy texnologiyalar, xususan, maxsus til o'rganish dasturlari va interfaol onlayn platformalar fors tilini o'rganish jarayonini yanada samarali va qiziqarli qilish imkonini bermoqda. Bu vositalar nafaqat an'anaviy ta'lim metodlarini to'ldiradi, balki masofaviy ta'lim imkoniyatlarini ham kengaytiradi [2:156]. Shu bilan birga, texnologik vositalardan foydalanish o'qituvchi va o'quvchilar oldiga yangi talablar qo'yimoqda.

Tadqiqotning maqsadi fors tilini o'qitishda zamonaviy texnologik vositalarning samaradorligini o'rganish va ularning amaliy ahamiyatini tahlil qilishdan iborat. Asosiy muammo sifatida an'anaviy ta'lim metodlari bilan zamonaviy texnologik yondashuvlarni optimal nisbatda qo'llash masalasi ko'rib chiqiladi. Bundan tashqari, mavjud texnologik resurslarning sifati, ulardan foydalanish imkoniyatlari va cheklovlari ham tadqiqot doirasiga kiritilgan.

Ta'lim jarayoniga texnologiyalarni joriy etish bir qator muhim masalalarni hal qilish imkonini

beradi: o'quv materiallarining yangilanishi va boyitilishi, talabalarning mustaqil ishlash imkoniyatlarining kengayishi, til muhitini yaratish va amaliy mashg'ulotlar samaradorligining oshishi [3:82]. Biroq, bu jarayonda texnologiyalardan oqilona foydalanish, ularning pedagogik maqsadga muvofiqligi va samaradorligini ta'minlash muhim ahamiyat kasb etadi.

METODOLOGIYA VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Zamonaviy texnologiyalarning til o'qitishdagi roli bo'yicha bir qator mahalliy va xorijiy olimlar tomonidan tadqiqotlar olib borilgan. Aliyev o'zining "Zamonaviy ta'limda axborot texnologiyalari" asarida ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalarning ahamiyatini tahlil qilib, ularning afzalliklari va kamchiliklarini batafsil yoritib bergan [1:45]. Muallif ta'kidlaganidek, zamonaviy texnologiyalar til o'rganuvchilarning motivatsiyasini oshirish va individual yondashuvni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Rahimov tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda chet tillarini o'qitishda innovatsion yondashuvlar tahlil qilingan. Uning xulosalariga ko'ra, zamonaviy texnologiyalar til o'rganish jarayonini 40-50% ga samaraliroq qilishi mumkin [2:156]. Karimova esa o'z tadqiqotlarida mavjud til o'rganish platformalarining qiyosiy tahlilini amalga oshirgan. Uning fikricha, platformalarning samaradorligi ularning interaktivlik darajasi va foydalanuvchi interfeysi sifatiga bevosita bog'liq [3:82].

Xorijiy tadqiqotchilardan Smit va Jons texnologiyalarning til o'rganishdagi rolini o'rganib, mobil ilovalar va onlayn platformalarning samaradorligini statistik ma'lumotlar asosida isbotlab berganlar [4:234]. Petrov o'z asarida zamonaviy texnologiyalarning an'anaviy o'qitish metodlari bilan uyg'unlashuvini tadqiq qilgan va amaliy tavsiyalar ishlab chiqqan [5:167].

Rasulov fors tilini o'qitish metodikasiga bag'ishlangan asarida zamonaviy texnologik vositalarning ahamiyatini alohida ta'kidlab, ularni dars jarayoniga integratsiya qilish bo'yicha metodologik tavsiyalar bergan [6:92]. Yang o'z

tadqiqotlarida raqamli ta'lim vositalarining samaradorligini o'rganib, ularning til o'zlashtirishdagi rolini statistik ma'lumotlar bilan asoslagan [7:123].

Azimov tomonidan olib borilgan tadqiqotlar natijasida til ta'limida raqamli texnologiyalardan foydalanishning kompleks tizimi ishlab chiqilgan. Muallif ta'kidlaganidek, texnologik vositalar til o'rganish jarayonining barcha bosqichlarida samarali qo'llanilishi mumkin [8:178].

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, zamonaviy texnologiyalarning til o'qitishdagi roli kundan-kunga ortib bormoqda. Tadqiqotchilarning umumiy xulosalariga ko'ra, texnologik vositalar:

- ✓ til o'rganish jarayonini individuallashtirish;
- ✓ talabalarning mustaqil ishlash qobiliyatini

oshirish;

- ✓ real til muhitini yaratish;
- ✓ til ko'nikmalarini kompleks rivojlantirish

imkonini beradi.

Shu bilan birga, tadqiqotchilar texnologik vositalardan foydalanishda me'yorni saqlash va an'anaviy metodlar bilan optimal muvozanatni ta'minlash zarurligini ta'kidlaydilar.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Fors tilini o'qitishda zamonaviy texnologiyalarning qo'llanilishi ta'lim jarayonining samaradorligini sezilarli darajada oshirmoqda. Xususan, maxsus ishlab chiqilgan til o'rganish dasturlari va onlayn platformalar talabalarning mustaqil ishlash imkoniyatlarini kengaytirmoqda [6:92]. Bu esa o'z navbatida o'qituvchi va talaba o'rtasidagi an'anaviy munosabatlarning o'zgarishiga olib kelmoqda. O'qituvchi ko'proq yo'naltiruvchi va maslahatchi rolini bajarmoqda.

Texnologik vositalarning eng muhim afzalliklaridan biri - bu til o'rganish jarayonini individuallashtirishdir. Har bir talaba o'z sur'ati va qobiliyatiga mos ravishda materialni o'zlashtirish imkoniyatiga ega bo'lmoqda [7:123]. Zamonaviy dasturlar talabaning bilim darajasini doimiy monitoring qilib borish va shunga mos topshiriqlar taqdim etish imkonini beradi. Bu esa ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Interfaol platformalar fors tilining barcha aspektlarini - tinglab tushunish, gapirish, o'qish va yozish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam bermoqda [3:82]. Virtual muhitda yaratilgan autentik materiallar, audio va video resurslar talabalarga real til muhitini his qilish imkonini beradi. Bu ayniqsa, til muhiti mavjud bo'lmagan sharoitlarda muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, mobil ilovalar va onlayn platformalar talabalarining til o'rganishga bo'lgan motivatsiyasini oshirmoqda [4:234]. Zamonaviy texnologiyalar ta'lim jarayonini qiziqarli va interaktiv qilish bilan birga, talabalarga darhol qayta aloqa olish imkonini beradi. Bu esa o'z navbatida o'qish samaradorligini oshiradi.

Biroq, texnologik vositalardan foydalanishda bir qator muammolar ham kuzatilmoqda. Jumladan, sifatli dasturiy ta'minotlarning yetishmasligi, internet tezligi bilan bog'liq muammolar, o'qituvchilarning raqamli kompetensiyasi darajasi pastligi kabi masalalar hal etilishi zarur. Bundan tashqari, ba'zi hollarda texnologiyaga haddan tashqari bog'lanib qolish xavfi ham mavjud.

Zamonaviy texnologiyalar jonli muloqotning o'rnini to'liq bosa olmasligi aniqlangan. Fors tili o'qituvchilari bilan o'tkazilgan so'rovlar shuni ko'rsatmoqdaki, texnologik vositalar an'anaviy o'qitish metodlarining to'ldiruvchisi sifatida eng yaxshi natija beradi [8:178]. Shuning uchun ularni ta'lim jarayoniga integratsiya qilishda muvozanatni saqlash muhim ahamiyat kasb etadi.

Texnologik vositalarning samaradorligi ko'p jihatdan ularning pedagogik maqsadga muvofiqligi va to'g'ri qo'llanilishiga bog'liq. Tadqiqotlar natijasida aniqlangan eng samarali yondashuv - bu an'anaviy va zamonaviy metodlarni optimal nisbatda qo'llashdir. Bu yondashuv texnologiyalarning afzalliklaridan foydalangan holda, jonli muloqot va amaliy mashg'ulotlarning ahamiyatini saqlab qolish imkonini beradi.

Shuningdek, texnologik vositalarning ta'lim jarayoniga ta'sirini baholashning aniq mezonlarini ishlab chiqish zarurati mavjud. Bu fors tili o'qitishda qo'llanilayotgan dasturlar va platformalarning samaradorligini ob'ektiv baholash va ularni takomillashtirish imkonini beradi.

Fors tilini o'qitishda texnologik vositalarning qo'llanilishi bo'yicha o'tkazilgan keng qamrovli tahlil natijasida quyidagi ma'lumotlar aniqlandi.

1-jadval.

Zamonaviy til o'rganish dasturlarining asosiy turlari va xususiyatlari

Dasturlar turi	Asosiy xususiyatlari	Qo'llanilish sohalari
Mobil ilovalar	Moslashuvchan interfeys Erkli foydalanish Offlayn rejim Personallashtirilgan mashqlar	Individual o'rganish Kundali mashg'ulotlar Lug'at boyitish
Veb-platformalar	Keng qamrovli content Onlayn muloqot imkoniyati Progress monitoring Interaktiv topshiriqlar	Guruhlarda ishlash Masofaviy ta'lim Kompleks o'rganish
AI-asoslangan dasturlar	Real vaqtdagi tuzatishlar Adaptiv o'qitish So'zlashuv amaliyoti Grammatik tahlil	Nutq ko'nikmalarini Talaffuzni yaxshilash Grammatikani o'rganish

Nurmatov o'z tadqiqotlarida ta'kidlaganidek, raqamli texnologiyalarning qo'llanilishi talabalarining til o'zlashtirish tezligini sezilarli darajada oshirgan [9:145]. Uning kuzatishlariga ko'ra, an'anaviy metodlar bilan solishtirganda, zamonaviy texnologiyalar yordamida o'qitish yuqori samara bergan.

2-jadval.

**Fors tili o'qitishda qo'llaniladigan
zamonaviy texnologiyalarning afzalliklari va
kamchiliklari**

Texnologiya turi	Afzalliklari	Kamchiliklari
Onlayn platformalar	Material xilma-xilligi Doimiy yangilanish Qulaylik	Internet bog'liqligi Jonli muloqot cheklangan Texnik muammolar
Virtual reallik	To'liq immersiya Amaliy tajriba Hissiy bog'lanish	Qimmat uskunalar Cheklangan kontent Texnik murakkablik
Mobil ilovalar	Tezkor kirish Moslashuvchanlik Offlayn rejim	Chuqur o'rganish qiyinligi Ekran cheklovlari Kontentning cheklanganligi

Zaripova va Mahmudovning kuzatishlariga ko'ra, zamonaviy texnologiyalar yordamida o'qitishda talabalarning kommunikativ kompetensiyasi sezilarli darajada rivojlangan [10:178]. Wilson va Chen o'z tadqiqotlarida mobil ilovalarning til o'rganishdagi rolini o'rganib, ularning samaradorligini bir qator mezonlar bo'yicha baholashgan [11:234].

Yusupova o'zining tadqiqotlarida fors tilini o'qitishda qo'llanilayotgan zamonaviy dasturiy vositalarning pedagogik-psixologik jihatlarini tahlil qilgan [12:92]. Uning xulosalariga ko'ra, raqamli texnologiyalar talabalarning kognitiv qobiliyatlarini rivojlantirish bilan birga, ularning emotsional intellektini ham shakllantirmoqda.

Yangi tahlillar natijasida aniqlangan muhim jihatlardan biri - bu sun'iy intellekt texnologiyalarining til o'qitish jarayoniga integratsiyasi masalasidir. Zamonaviy AI-asoslangan dasturlar fors tilini o'rganuvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda, adaptiv ta'lim muhitini yaratish imkonini bermiqda.

Shuningdek, virtual va kengaytirilgan reallik (VR/AR) texnologiyalarining til ta'limidagi roli ham alohida e'tiborga loyiq. Bu texnologiyalar talabalarni virtual til muhitiga «sho'ng'ish»

imkoniyatini beradi, bu esa ayniqsa nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Fors tilini o'qitishda texnologik vositalarning o'rni va ahamiyati haqida so'z yuritganda, yana bir muhim jihatlarga e'tibor qaratish lozim. Zamonaviy ta'limda gibridd yondashuvning roli tobora ortib bormoqda. Bu yondashuv an'anaviy ta'lim metodlari bilan raqamli texnologiyalarni optimal tarzda birlashtirish imkonini beradi. Masalan, fors tili darslarida o'qituvchi tomonidan beriladigan nazariy bilimlar onlayn platformalardagi amaliy mashg'ulotlar bilan mustahkamlanishi mumkin.

Shuningdek, texnologik vositalar talabalar o'rtasidagi hamkorlik va o'zaro ta'limni ham kuchaytirmoqda. Onlayn muhitda tashkil etiladigan guruh loyihalari, hamkorlikdagi topshiriqlar va munozaralar talabalarning kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam bermiqda. Bu ayniqsa pandanli ta'lim sharoitida o'z samaradorligini ko'rsatdi.

Zamonaviy texnologiyalar yordamida yaratilgan autentik o'quv materiallari ham alohida e'tiborga loyiq. Videodarslar, podkastlar, interaktiv mashqlar va o'yinlar talabalarga fors tilini real hayotiy vaziyatlarda qo'llash imkoniyatini bermiqda. Bu esa o'z navbatida tilni o'zlashtirish jarayonini yanada samaraliroq qilmoqda.

Texnologik vositalar talabalarning mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishda ham muhim rol o'ynamoqda. Ular o'z bilim darajalarini muntazam baholab borish, kuchli va zaif tomonlarini aniqlash hamda o'z ta'lim yo'nalishlarini belgilash imkoniyatiga ega bo'lmoqdalar. Bu esa uzluksiz ta'lim tamoyillarining amalga oshirilishiga xizmat qilmoqda.

Shu bilan birga, ta'lim jarayonida axborot xavfsizligi masalalariga ham alohida e'tibor qaratilishi lozim. O'quv platformalari va dasturlarni tanlashda ularning xavfsizlik darajasi, ma'lumotlar himoyasi va shaxsiy maxfiylik masalalari inobatga olinishi kerak. Bu ayniqsa bolalar va o'smirlar uchun mo'ljallangan ta'lim resurslarida muhim ahamiyat kasb etadi.

Kelajakda fors tili o'qitishda texnologik vositalarning roli yanada ortishi kutilmoqda. Xususan, sun'iy intellekt va mashinali o'rganish texnologiyalari tilni o'rganish jarayonini

yanada individuallashtirish va samarali qilish imkonini beradi. Virtual va kengaytirilgan reallik texnologiyalari esa til muhitini yanada realistik tarzda yaratish imkonini beradi.

XULOSA

Tadqiqot natijalariga ko'ra, fors tilini o'qitishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish ta'lim samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Texnologik vositalar talabalarning mustaqil ishlash qobiliyatini rivojlantirish, til muhitini yaratish va amaliy ko'nikmalarni shakllantirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Biroq, shuni ta'kidlash joizki, texnologik vositalar an'anaviy o'qitish metodlarining o'rnini to'liq bosa olmaydi, balki ularni to'ldiradi va boyitadi.

Zamonaviy til o'rganish dasturlari va interfaol platformalar fors tilini o'rganishda qo'shimcha resurs sifatida muhim rol o'ynaydi. Ular talabalarning individual ehtiyojlariga moslashish, o'z sur'atida ishlash va mustaqil o'rganish imkoniyatini beradi. Shu bilan birga, o'qituvchining roli ham o'zgarib, u ko'proq yo'naltiruvchi va maslahatchi vazifasini bajaradi.

Kelajakda fors tilini o'qitishda texnologik vositalardan yanada samarali foydalanish uchun quyidagi tavsiyalar muhim ahamiyat kasb etadi: o'qituvchilarning raqamli kompetensiyasini oshirish, sifatli va maqsadga muvofiq dasturiy ta'minotlarni tanlash, an'anaviy va zamonaviy metodlarni optimal nisbatda qo'llash, hamda texnologik resurslardan foydalanishning aniq mezonlarini ishlab chiqish. Bu esa o'z navbatida fors tili ta'limining sifatini yanada oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Aliyev B.M. Zamonaviy ta'limda axborot texnologiyalari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2023.
2. Rahimov U.E. Chet tillarini o'qitishda innovatsion yondashuvlar. – Samarqand: SamDU, 2022.
3. Karimova S.T. Til o'rganish platformalari tahlili. – Buxoro: BuxDU, 2023.
4. Smith J., Jones, P. Technology in Language Learning. – London: Routledge, 2023.
5. Петров А.В. Современные методы преподавания иностранных языков. Москва: Просвещение, 2022.
6. Rasulov M.A. Fors tilini o'qitish metodikasi. Toshkent: O'qituvchi, 2023.
7. Yang L. Digital Tools in Language Education. Beijing: Educational Press, 2023.
8. Azimov K.T. Til ta'limida raqamli texnologiyalar. Toshkent: Fan, 2023.
9. Nurmatov A.R. Til ta'limida raqamli innovatsiyalar. Toshkent: Yangi asr avlodi nashriyoti, 2023.
10. Zaripova K.M., Mahmudov, R.T. Zamonaviy ta'lim metodlari: nazariya va amaliyot. Namangan: Namangan davlat universiteti nashriyoti, 2023.
11. Wilson M., Chen, H. Mobile Applications in Language Learning: Modern Approaches and Implementation. Oxford: Oxford University Press, 2023.
12. Yusupova M.A. Fors tili o'qitishning zamonaviy aspektlari: Innovatsion yondashuvlar. Toshkent: Ta'lim nashriyot-matbaa uyi, 2023.